

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over productnormen voor composteerbare, biologisch afbreekbare, hernieuwbare en ggo-vrije materialen

- **Gevraagd door minister van Leefmilieu Bruno Tobbacq**
 - **Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de FRDO van 28 februari 2007**
 - **Vorbereid door de werkgroep Productnormen**
 - **De oorspronkelijke taal van dit advies is het Nederlands**
-

Situering van het advies

- [1] Er komen de laatste jaren steeds meer materialen op de markt die “composteerbaar”, “biologisch afbreekbaar” of “hernieuwbaar” worden genoemd.¹ Deze materialen kunnen aan het einde van hun levenscyclus op een specifieke manier verwerkt worden, onder meer door thuiscompostering, compostering in industriële installaties, biogasificatie (methanisatie) of in-situ biodegradatie (voornamelijk voor land- en tuinbouwtoepassingen). Om die verwerking mogelijk te maken, dient het materiaal in kwestie wel effectief de vermelde eigenschappen te bezitten (met name biologisch afbreekbaar of composteerbaar zijn) en geen giftige bestanddelen vrij te geven bij het afbreken.
- [2] Met uitzondering van de verpakkingen die beantwoorden aan norm EN 13 432 (composteerbaarheid van verpakkingen) is er nog geen normering voor dergelijke producten in ons land. Daarom stelde de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu een ontwerp van Koninklijk Besluit op “houdende vaststelling van productnormen voor composteerbare en biologisch afbreekbare materialen”. Dit ontwerp (en de bijhorende bijlagen) legt vast aan welke voorwaarden materialen moeten voldoen om respectievelijk “thuis composteerbaar”, “composteerbaar” en “biologisch afbreekbaar” genoemd te mogen worden. Het ontwerp bevat ook een normering voor de vermelding “van vernieuwbare² oorsprong” en “vrij van genetisch gemodificeerde organismen”.
- [3] Minister van Leefmilieu Bruno Tobbacq vroeg de FRDO in een brief ontvangen op 22 januari om advies over dit ontwerp van KB, conform artikel 19, § 1 van de Wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid. Het advies wordt gevraagd binnen een termijn van 6 weken.

¹ In dit licht is afgelopen jaar ons land een vzw “Belgian Biopackaging” opgericht, met als doel “een netwerk van zowel Belgische als internationale actoren te creëren die actief zijn op het vlak van composteerbare en biologisch afbreekbare materialen, waarbij de nadruk wordt gelegd op hun hernieuwbare oorsprong”: zie <http://www.belgianbiopackaging.be/homev1.htm>

² We gebruiken hierna in dit advies de term “hernieuwbare” in plaats van “vernieuwbare” oorsprong, als Nederlandse vertaling van “renouvelable”

Algemene opmerking

- [4] De FRDO meent dat het voorliggende ontwerp van KB een nuttig en noodzakelijk initiatief is. Het is belangrijk productnormen vast te leggen voor dergelijke materialen, als leidraad voor de ontwikkeling door de producenten, om de consumenten correct te informeren en als basis voor een overheidsbeleid terzake.

Specifieke opmerkingen

Composteerbaar – biologisch afbreekbaar

- [5] Art 3 § 1 en 2 : Door het gebruik van de terminologie “composteerbaar” voor industriële compostering³ bestaat het risico dat de consument deze materialen als composteerbaar in eigen tuin beschouwt. Om verwarring te vermijden, zou het logischer zijn de term “composteerbaar” te gebruiken voor materialen die thuis gecomposteerd kunnen worden, en “industriële composteerbaar” voor materialen die enkel in industriële installaties composteerbaar zijn.
- [6] Art 3 § 3: De afzonderlijke definitie voor “biologisch afbreekbare” materialen kan eveneens voor verwarring zorgen aangezien dit ook één van de voorwaarden voor de composteerbaarheid van materialen is.⁴ Een andere benaming zou nuttig zijn voor bedoelde materialen uit de landbouw en uitvaartsector die via natuurlijke processen afbreken, maar niet voor compostering in aanmerking komen. Men zou zich hierbij kunnen baseren op de terminologie die hiervoor in andere landen gebruikt wordt.
- [7] Art 3 § 4 : « een thuis composteerbaar materiaal wordt geacht composteerbaar te zijn ». Wanneer de suggestie in § 5 van dit advies gevolgd wordt, dient deze zin als volgt aangepast: « een composteerbaar materiaal wordt geacht industrieel composteerbaar te zijn ».

Materialen van hernieuwbare oorsprong

- [8] art 3 § 5 : De raad vindt dat composteerbare en biologisch afbreekbare materialen in het ontwerp vrij gedetailleerd beschreven worden, maar dat dit niet het geval is voor materialen van hernieuwbare oorsprong. Het zou nuttig zijn ook voor deze materialen een omstandiger omschrijving (eventueel in bijlage) toe te voegen, om die categorie duidelijk te definiëren en misverstanden te vermijden. Aangezien ook materialen van niet hernieuwbare grondstoffen biologisch afbreekbaar en composteerbaar kunnen zijn, is het aangewezen een duidelijk onderscheid te maken tussen beide aspecten.
- [9] Zo is het nodig in die paragraaf “grondstoffen van biologische oorsprong” beter te duiden. Men zou dit immers kunnen verwarren met grondstoffen die afkomstig zijn van biologische landbouw, en het begrip “biologisch” is in die context wettelijk beschermd. Wellicht kan men in de context van dit KB beter spreken over “grondstoffen van plantaardige of dierlijke oorsprong”. Het gaat hier immers om verpakkingen en andere materialen uit suikerrietvezels, cellulose, maïsvezels, houtturf, houtpulp, cocosvezels ...
- [10] Dezelfde paragraaf 5 van artikel 3 stelt dat de term “hernieuwbare oorsprong” enkel mag gebruikt worden voor materialen “die uitsluitend voortkomen uit grondstoffen van biologische oorsprong”. De raad wijst er op dat de voorwaarde om uitsluitend – dus voor 100% - uit dergelijke grondstoffen te bestaan, er in de

³ Het ontwerp van KB volgt hier kennelijk de certificering “OK Compost” (industriële compostering) en “OK Compost home” (thuiscompostering) van AIB Vinçotte

⁴ Te noteren valt dat AIB Vinçotte een certificering “OK Biodegradable” toekent, en als zodanig gecertificeerde producten in sommige gevallen ook het “OK compost” logo dragen (bv. bepaalde plantpotten)

praktijk dreigt voor te zorgen dat slechts een beperkt aantal materialen in aanmerking komt. Zo zou men voor papier dat voor minder dan 1 % inkten bevat, de term “van hernieuwbare oorsprong” niet kunnen gebruiken. De FRDO stelt daarom voor een minimale tolerantie toe te staan, en de term “hernieuwbare oorsprong” te gebruiken voor materialen die een bepaald – maar wel voldoende hoog – percentage hernieuwbare grondstoffen bevatten. Materialen die niet aan deze drempelwaarde voldoen, mogen niet zonder meer gekarakteriseerd worden als “van hernieuwbare oorsprong”; het is de fabrikant wel toegestaan het exacte aandeel van de hernieuwbare grondstoffen in zijn materiaal te vermelden.⁵

Verpakkingen

- [11] De tweede paragraaf van artikel 5 stelt dat “alle” logo’s die vermelden dat de verpakkingen conform zijn met de norm NBN EN 13432 mogen worden gebruikt voor zover aan de voorwaarden voldaan is. De FRDO begrijpt dat men momenteel om praktische redenen van de huidige situatie en de bestaande logo’s vertrekt, maar wijst er op dat een groot aantal logo’s en labels verwarrend kan werken. Het risico bestaat dat de consument de logo’s onvoldoende herkent en fout interpreteert.⁶ De raad pleit dan ook voor een harmonisering tot één label op termijn. Idealiter gebeurt dit op Europees niveau, want een aantal van deze logo’s en labels zijn afkomstig uit andere EU-lidstaten.
- [12] Wat die norm NBN EN 13432 betreft, meent de FRDO dat om redenen van duidelijkheid en transparantie de bepalingen van die norm best ook in bijlage van het KB opgenomen worden. Men kan immers niet afdoende beoordelen of de vereisten van die norm inderdaad conform de in het ontwerp gestelde voorwaarden zijn wanneer men de inhoud van de norm niet kent.⁷ In dit verband verwijst het ontwerp in artikel 3 § 7 trouwens naar een bijlage V waarin “de referenties en titels van de verschillende normen en tests opgesomd worden waarnaar dit besluit verwijst”. Er is evenwel geen bijlage V opgenomen in het ontwerp, en art 3 § 7 is dus zonder voorwerp: de FRDO vraagt deze bijlage toe te voegen.
- [13] Art 5, 3^e § stelt : “In geen geval mag van een verpakking of een element ervan worden beweerd dat ze biologisch afbreekbaar zijn”. Het is op het eerste gezicht niet duidelijk waarom verpakkingen die beantwoorden aan de norm EN 13432, hier worden uitgesloten. Biologische afbreekbaarheid is immers een voorwaarde om die norm te halen. Uit de toelichting bij de adviesvraag⁸ blijkt dat deze paragraaf werd opgenomen om te vermijden dat consumenten dergelijke verpakkingen zomaar zouden weggoeien, omdat ze toch afbreekbaar zijn. Omdat ook biologisch afbreekbare verpakkingen inderdaad niet thuis horen in de natuur, moet het voor de consument in de eerste plaats duidelijk zijn of de biologisch afbreekbare verpakking zich al dan niet leent tot thuis composteren of industrieel composteren. De FRDO meent dat dit explicieter tot uiting moet komen in de tekst van het ontwerp.

Bijlagen en titel

- [14] Bijlage 1 , 3) vermeldt dat bepaalde “constituenten van materialen van natuurlijke oorsprong” vrijgesteld worden van tests inzake biologische afbreekbaarheid. De raad vindt de omschrijving “van natuurlijke oorsprong” te vaag. Gaat het hier om “grondstoffen van plantaardige en/of dierlijke oorsprong”? De FRDO

⁵ Dit om het gebruik van hernieuwbare grondstoffen te bevorderen in toepassingen waar het aandeel ervan beperkt is door functionele vereisten of in materialen of composieten die gedeeltelijk uit organische en gedeeltelijk uit minerale grondstoffen zijn opgebouwd

⁶ De FRDO wees reeds op dit probleem in 2004a04 “Advies over het Voorontwerp van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008” van 12 mei 2004, §§ 164 e.v.

⁷ De FRDO heeft ook vroeger meer transparantie en een ruimere verspreiding gevraagd op het vlak van normen: zie FRDO 2000a14 “Advies over de verpakkingsnormen van het Europees Comité voor Normalisatie (CEN)” van 28 november 2000, §§ 34 en 35

⁸ Door de heer Pohl van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, op 29/1/2007

is het ermee eens dat men overbodige tests moet vermijden, maar een sluitende definitie voor van tests vrijgestelde materialen lijkt aangewezen.

[15] In bijlage 2, 3 & 4 wordt bij de vereisten voor biologische afbreekbaarheid en composteerbaarheid van materialen abstractie gemaakt van hun gebruiksomstandigheden. Deze zijn waarschijnlijk verwaarloosbaar voor producten met een korte levensduur, zoals verpakkingen, maar misschien niet voor producten met een lange levensduur die blootgesteld zijn aan hogere temperaturen en UV straling. Het verdient nader onderzoek of de tests geen rekening kunnen houden met dergelijke specifieke omstandigheden, zonder dat de vereisten voor composteerbaarheid op zich dienen te worden aangepast.

[16] Bijlage 2, 3 & 4, 2/Biologische afbreekbaarheid: de normen ISO 14851 en ISO 14852 hebben betrekking op "afbraak van kunststoffen in aquatisch milieu": deze zijn uitgesloten van het toepassingsgebied (Art 1 § 2)

[17] De titel van het ontwerp luidt "Koninklijk besluit houdende vaststelling van productnormen voor composteerbare en biologisch afbreekbare materialen". Het ontwerp behandelt evenwel naast composteerbare en biologische afbreekbare ook hernieuwbare materialen en materialen die vrij zijn van genetisch gemodificeerde organismen. Het zou dan ook logisch zijn de twee laatste onderdelen ook in de titel van het KB op te nemen, zeker wanneer materialen van hernieuwbare oorsprong omstandiger omschreven worden in het KB (zoals gevraagd in [8]).

Taal

De oorspronkelijke taal van het ontwerp is het Frans, en de Nederlandse vertaling dient hier en daar aangepast:

- art 1 § 1 "worden voorgesteld" in plaats van "aangeprezen"
- art 2 1° "bestanddeel" in plaats van "constituent" (idem in vervolg ontwerp)
- art 2 4° "biologische afbreekbaarheid" in plaats van "degradatie" (idem in bijlagen)
- art 3 § 1, 2, 3, 5: "dergelijke eigenschappen vermelden" in plaats van "dergelijke kenmerken laten uitschijnen"
- art 3 § 5: van "hernieuwbare" oorsprong in plaats van "vernieuwbare"
- hfdstk 4 : "etikettering van in dit besluit vermelde materialen" in plaats van "markering en combinatie van in dit besluit bedoelde materialen"

Bijlage 1

Advies goedgekeurd door de aanwezige en vertegenwoordigde stemgerechtigde leden op de algemene vergadering van 28 februari 2007:

- 3 van de 4 voor- en ondervoorzitters:
T. Rombouts, A. Panneels, J-Y Saliez,
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
R. de Schaetzen (Natagora), J. Gilissen (IEB), J. Miller (IEW), W. Trio (Greenpeace Belgium), J. Turf (BBL),
- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelings-samenwerking:
A. Heyerick (VODO), B. Gloire (Oxfam-Solidarité), B. Vanden Berghe (11.11.11), O. Zé (CNCD),
- de 2 vertegenwoordiger van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen:
Catherine Rousseau (CRIOC), Christian Rousseau (Test-Achats),

- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
J. Decrop (CSC), F. Maes (ABVV), C. Rolin (CSC), D. Vandaele (FGTB),
- de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
I. Chaput (Fedichem), A. Deplae (UCM), A. Nachtergaele (Federatie Voedingsindustrie), M.-L. Semaille (Fédération Wallonne de l'Agriculture), G. Vancronenburg (VBO), P. Vanden Abeele (Unizo),
- de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten:
H. De Buck (Electrabel), F. Schoonacker (SPE),
- de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:
M. Carnol (ULg), R. Ceulemans (UA), L. Helsen (KUL), D. Lesage (UG), J.-P. van Ypersele de Strihou (UCL), E. Zaccà (ULB).

Totaal: 32 van de 38 stemgerechtigde leden

Opmerking: Bij de werknemersorganisaties en bij de ontwikkelingsorganisaties is er één vertegenwoordiger nog niet aangeduid.

Vergaderingen ter voorbereiding van dit advies

De vergaderingen van de werkgroep productnormen vonden plaats op 29 januari en 12 februari 2007. Tijdens de eerste vergadering werd de adviesvraag toegelicht door de heer Denis POHL van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

Personen die meewerkten aan de voorbereiding van dit advies

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

Professor Luc LAVRYSEN (UGent, voorzitter van de werkgroep productnormen)
Mevr. Esmeralda BORGIO (Bond Beter Leefmilieu)
De heer Frédéric BOUTRY (Inter-Environnement Wallonie)
Mevr. Birgit FREMAULT (Verbond der Belgische Ondernemingen)
De heer Adriaan MEIRSMAN (CRIOC/OIVO)
De heer Geert SCHEYS (vzw FEDERPLAST.be)
Mevr. Marie-Laurence SEMAILLE (FWA)
De heer Joost VAN DEN CRUYCE (OIVO/CRIOC)
Mevr. Ilse VERVLOET (Federatie der papier- en kartonverwerkende bedrijven, Fetra)

Secretariaat FRDO

Stefanie HUGELIER
Koen MOERMAN